

זכות לקוח לבטל עסקת תשלום נדחה בכרטיס אשראי

על ידי: ד"ר רוני בר-קהן, עו"ד | פורסם: 04/10/2007

זכות לקוח לבטל עסקת תשלום נדחה בכרטיס אשראי / רוי בר-קהן

בפסק דין חדש קובע בית המשפט כי ס' 10 לחוק כרטיסי חיוב, תשמ"ו - 1986 הודן בתשלום נדחה, יחול גם במצבים של ביטול חלקי של עסקה עתידית וגם במצבים בהם המנפיק העביר כבר את מלוא תמורת העסקה לספק. לקוח המבקש לבצע עסקה יכול לשלם עבורה במגוון אמצעי תשלום. אחד מאמצעי התשלום השכיחים הוא תשלום באמצעות כרטיס חיוב (הכולל לפי ההגדרה בחוק, בין היתר, כרטיס אשראי או כרטיס בנק). רשימה קצרה זו עוסקת בשאלה השכיחה בדבר זכויות הלקוח וחובות המנפיק במצב בו מחד גיסא חל שיבוש בעסקת הספק והלקוח, ומאידך גיסא גביית התשלום מהלקוח נמשכת באמצעות חיוב חודשי עתידי של כרטיס החיוב.

מחלוקת בנושא זה נדונה בפסק הדין שניתן בימים אלו בענין אלרם דבקים מקצועיים בע"מ נ' ויזה כ.א.ל. כרטיסי אשראי לישראל בע"מ (ה.פ. של"ת-א) 201188/04. פסק הדין ניתן ביום 22/3/05 על ידי כבוד השופטת רות רונן)). באותו עניין התקשרה ביום 21/1/03 אלרם (הלקוח) עם חברה בשם איתור קל שסיפקה שירותי איתור רכבים. מכוח ההסכם הותקנו במכשירי הלקוח מכשירים המאפשרים איתור ומעקב באמצעות אתר אינטרנט אחר המכוניות. התשלום בגין העסקה בוצע בכרטיס אשראי וכלל תשלום ראשון בסך של 1008 ₪ ושלושים ושישה תשלומים נדחים בסך של 168 ₪ לכל רכב עבור כל חודש. במהלך תקופת ההסכם, בחודש ינואר 2004, נקלע הספק לקשיים והפסיק את מתן שירותי האיתור. למרות זאת, המשיכה לויזה כ.א.ל. לחייב את הלקוח בפרעון התשלומים החודשיים. לאחר שפניות הלקוח לויזה כ.א.ל. כי תחדול מלחייבו בשל הפסקת השירות לא נענו, פנה הלקוח לבית המשפט, בבקשה למתן צו הצהרתי כי בנסיבות הענין על ויזה כ.א.ל. לחדול מלחייבו וכי עליה להשיב לו את הכספים שנגבו ממנו לאחר קבלת הודעתו כי איתור קל חדלה מלספק את שירות האיתור.

הוראת הדין העיקרית החלה בנסיבות הענין מצויה בסעיף 10 לחוק כרטיסי חיוב, תשמ"ו - 1986 (להלן: "חוק כרטיסי חיוב"). סעיף 10(א) לחוק כרטיסי חיוב, קובע כי: "הוסכם בין לקוח לבין ספק, בעסקה שנעשתה באמצעות כרטיס אשראי, כי תמורת העסקה או חלקה תשולם כעבור שלושים וחמישה ימים או יותר מיום עשיית העסקה, יפסיק המנפיק, בהקדם האפשרי, לחייב את הלקוח בשל אותה עסקה, אם הודיע הלקוח בכתב למנפיק שהנכס שנרכש באותה עסקה לא סופק לו ושהוא ביטל את העסקה. לענין סעיף זה אין נפקה מינה מי נתן את האשראי ללקוח לצורך ביצוע העסקה". השאלה בה דן בית המשפט היתה האם חלה הוראה זו בנסיבות המקרה, ומהן זכויות וחובות הצדדים מכוחו.

חוק כרטיסי חיוב חוקק בעקבות ועדה שקדמה לו (בראשות השופט ברק משנת תשמ"ב). בשנת תשנ"ד נערך תיקון בחוק, במסגרתו תוקן סעיף 10(א). על נוסחו המצמצם של סעיף 10(א) לחוק, גם לאחר התיקון, נמתחה עוד בעבר ביקורת (ראו: ד"ר אורנה דויטש "חלוקת הסיכונים בתשלום באמצעות כרטיסי אשראי - על הצורך בשינוי גישה" (בעקבות חוק כרטיסי חיוב (תיקון מס' 2), תשנ"ד - 1994 המשפט (ג) (1996), 149, 154). עיקר ההסתייגות מנוסח הסעיף, נבעה מכך שהוא איננו מאפשר ללקוח לתת הודעה למניעת החיוב, גם בעסקה שבוטלה כדין ושאנינה עסקה נדחית, למרות שאין כל הגיון ענייני בהבחנה בין שתי סוגי העסקאות, ובכך שלפי לשונו דן סעיף 10 רק במצבים בהם העסקה בוטלה מחמת הפרה שמתבטאת באי-הספקה כאשר ראוי להחילו גם במצב של פגמים אחרים בעסקה ובביצועה (לדוגמא: אי התאמת הנכס שסופק).

בענין אלרם דבקים התמקד בית המשפט בדיון בשתי טענות הגנה שהעלתה ויזה כ.א.ל.. הטענה הראשונה היתה שמאחר ומכשירי האיתור סופקו בפועל ללקוח, לא ניתן להחיל את סעיף 10(א) גם אם השירות הופסק. הטענה השנייה היתה כי מאחר וויזה כ.א.ל. העבירה כבר את מלוא סכום העסקה לאיתור קל, החלת סעיף 10(א) תהפוך אותה לפיכך למעין מבטחת או ערבה לקיום הוראות ההסכם.

בית המשפט דחה את שתי הטענות, קבע כי על ויזה כ.א.ל. לחדול מלחייב את הלקוח בהמשך התשלומים, וכי עליה להשיב לו את הכספים שבהם חוייב לאחר מסירת ההודעה על הפסקת השירות. נקבע כי פרשנותו הנכונה של ההסכם היא שניתן להפריד בין התמורה ששולמה עבור המכשירים לבין התמורה עבור שירות האיתור, באופן לפיו התשלומים השוטפים הם עבור שירות האיתור. בהתאמה, ראה בית המשפט באי הספקת השירות כ"כשלון חלקי קצוב", המתבטא באי-הספקה של חלק ממרכיבי העסקה. בית המשפט אימץ את עמדת ד"ר דויטש לגבי פרשנותו הראויה של סעיף 10(א) במצב האמור, וקבע כי בנסיבות אלו, בהן למעשה מבוטל חלק מן העסקה הכוללת, ניתנת הזכות ללקוח, על פי סעיף 10(א), לעצור את התשלומים עבור החלק שבוטל. כן דחה בית המשפט את הטענה כי בנסיבות הענין בהן העבירה ויזה כ.א.ל. את תמורת העסקה במלואה לספק, אין מקום להחיל את סעיף 10(א). בית המשפט קבע כי לאור תיקון תשנ"ד לחוק, הובהר כי הוראותיו חלות על כל מקרה שבו מוענק ללקוח אשראי בתשלומים, אין נפקא מינא מי מקצה את האשראי (ראו לענין זה גם אפריים ברק ועמיר פרידמן כרטיסי חיוב - היבטים משפטיים ומעשיים של כרטיסי אשראי (1997) 167).

פסק דינו של בית המשפט בענין אלרם דבקים מייצג, איפוא, תפיסה פרשנית צרכנית, המתווה את דרך הפעולה הראויה של חברת כרטיסי האשראי, במצבים שכיחים בהם מתעוררות מחלוקות בין ספק ולקוח בעסקת אשראי. פסק הדין מבהיר את פרשנותו הנכונה של סעיף 10(א) לחוק, באופן המחיל סעיף זה גם על מצבים בהם ניתנת העיסקה להפרדה, ורק חלק ממנה מבוטל, ומבהיר כי סעיף 10(א) חל גם במצבים בהם חברת כרטיסי האשראי העבירה את התמורה במלואה לספק. בכך מתווסף הדיון בפסק הדין לדיון בספרות ובדעות המלומדים, המנסים להתאים את פרשנות ההסדרים המיוחדים אותם קובע החוק, לאיזון האינטרסים המתחייב בין שלושת המעורבים בעסקת האשראי: המנפיק, הלקוח והספק.

קריאת המחבר

עו"ד ד"ר רוי בר-קהן הינו מחבר הספרים "ערבות" (2006) ו"דיני הגנת הערב" (1998), שותף מנהל במשרד עוה"ד בלושטיין, בר-קהן, ציגנלאוב ושות' העוסק במשפט מסחרי וממוקם במגדל עזריאלי 1 (המגדל העגול) ומרצה מן החוץ באוניברסיטת ת"א, המרכז הבינתחומי בהרצליה, המכללה למנהל בראשון והקריה האקדמית.

הודפס מ <http://www.reader.co.il/article/5191> זכות-לקוח-לבטל-עסקת-תשלום-נדחה-בכרטיס-אשראי
בחזרה למאמר המקורי